

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Оцјена ризика по финансијску стабилност - прво полугодиште 2023.

Izdanje 2: 11/2023.

Sadržaj

Spisak grafikona.....	3
Spisak tabela	4
Skraćenice	4
Sažetak	5
1. Makroekonomski trendovi i rizici po finansijsku stabilnost	6
2. Trendovi i rizici iz bankarskog sektora.....	9
2.1. Osnovni nalazi stres testa solventnosti bankarskog sektora za Q2 2023.....	12
2.2. Osnovni nalazi stres testa likvidnosti bankarskog sektora za Q2 2023.....	14
3. Regulatorni okvir.....	16

SPISAK GRAFIKONA

Grafikon 1: Mapa makrofinansijskih rizika	6
Grafikon 2: Indeks potrošačkih cijena u BiH, godišnje promjene	6
Grafikon 3: Kretanje referentnih kamatnih stopa ECB-a i Euribor.....	7
Grafikon 4: Projekcija realnog BDP i inflacije za 2024. godinu prema MMF-u.....	8
Grafikon 5: Dijagram FSI bankarskog sektora	9
Grafikon 6: Kvalitet kreditnog portfolija	9
Grafikon 7: Dinamika kretanja kredita stanovništvu i nefinansijskim preduzećima	9
Grafikon 8: Procjena finansijskog ciklusa BiH.....	10
Grafikon 9: Kretanje EURIBOR-a i kamatnih stopa u BiH	10
Grafikon 10: Novoodobreni krediti stanovništvu i kamatne stope.....	10
Grafikon 11: Novoodobreni krediti preduzećima i kamatne stope	11
Grafikon 12: Struktura novoodobrenih kredita prema tipu kamatne stope.....	11
Grafikon 13: Struktura ukupnih depozita po preostaloj ročnosti	11
Grafikon 14: Neto dobit bh. banaka u prvom polugodištu.....	12
Grafikon 15: Indikatori profitabilnosti	12
Grafikon 16: Stopa adekvatnosti kapitala u osnovnom i dva ekstremna scenarija i minimalni regulatorni kapitalni zahtjevi.....	13
Grafikon 17: Uticaj pojedinačnih pozicija na stopu adekvatnosti kapitala u ekstremnim scenarijima	13
Grafikon 18: Rezervisanja za kreditni rizik.....	14
Grafikon 19 : Struktura zaštitnog sloja likvidnosti	15
Grafikon 20: Osnovne LCR komponente, Q2 2023.	15
Grafikon 21: Ukupne potrebe banaka za dodatnim likvidnim sredstvima.....	15
Grafikon 22: Koeficijent pokrića likvidnosti (LCR) za bankarski sektor.....	15

SPISAK TABELA

Tabela 1: Odabrani indikatori iz bankarskog sektora BiH 12

Tabela 2: Osnovne pretpostavke u testovima na stres 13

SKRAĆENICE

ABRS	Agencija za bankarstvo Republike Srpske
BDP	Bruto domaći proizvod
BiH	Bosna i Hercegovina
CBBiH	Centralna banka Bosne i Hercegovine
ECB	Europska centralna banka
ESG	Okolišni, socijalni i upravljački rizici (Environmental, social, and governance)
EU	Europska unija
EURIBOR	Euro Interbank Offered Rate
FBA	Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
IFC	Međunarodna finansijska korporacija (International Finance Corporation)
KM	Konvertibilna marka
LCR	Koeficijent pokrića likvidnosti (Liquidity Coverage Ratio)
NPL	Nekvalitetni krediti (Nonperforming loans)
RS	Republika Srpska
UBBiH	Udruženje banaka Bosne i Hercegovine

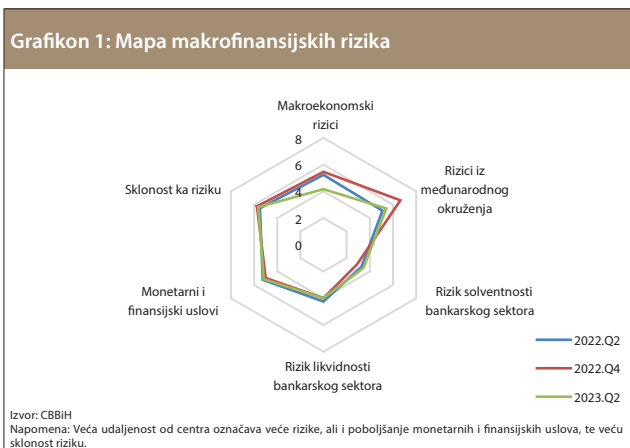
SAŽETAK

- Makroekonomske prilike u BiH u prvoj polovini 2023. godine u prvom redu su karakterisane usporenim ekonomskim rastom, prvenstveno usljed smanjenja aktivnosti u onim BDP kategorijama koje su pod većim uticajem trendova iz međunarodnog okruženja, te slabljenjem inflatornih pritisaka. Iako se bilježi usporavanje rasta potrošačkih cijena, inflacija je i dalje na znatno većem nivou od višegodišnjeg prosjeka u BiH. Uprkos brojnim izazovima i neizvjesnostima iz međunarodnog okruženja, ukupna izloženost finansijskog sistema makrofinansijskim rizicima prema ocjenama iz mape rizika manja je u odnosu na kraj 2022. godine, zahvaljujući smanjenju rizika koji dolaze iz domaćeg makroekonomskog okruženja, no nova geopolitička previranja u svijetu, koja će neminovno uticati na ekonomije zemalja glavnih vanjskotrgovinskih partnera BiH, ne ostavljaju mnogo optimizma za snažniji ekonomski rast u BiH do kraja 2023. godine.
- Bankarski sektor BiH je u prvom polugodištu 2023. godine zadržao visok stepen stabilnosti, prvenstveno pod uticajem snažnog rasta profitabilnosti, uz i dalje prisutan trend poboljšana kvaliteta aktive, visoke likvidnosti i dobre kapitaliziranosti, na šta ukazuju i ocjene iz dijagrama indikatora finansijskog zdravlja. Dobre kapitalne pozicije i visoka likvidnost povećavaju sposobnost banaka za apsorpciju rizika, što potvrđuju i rezultati provedenih testiranja na stres solventnosti i likvidnosti, koji ukazuju da je bankarski sektor u mogućnosti da amortizuje veoma snažne makroekonomske šokove pretpostavljene u alternativnim scenarijima. Indikatori finansijskog ciklusa i dalje se nalaze u negativnom teritoriju, što ukazuje na ispodprosječnu kreditnu aktivnost bez opipljivih rizika od pregrijavanja, s tim što se ipak negativni jaz omjera kredita i BDP-a počeo smanjivati u posljednjem kvartalu zahvaljujući blagom oporavku kreditne aktivnosti u prvom polugodištu 2023. godine. Također, kompozitni indikator finansijskog ciklusa u prvoj polovini godine ukazuje na manje prosječno negativno odstupanje od dugoročnog trenda, čemu uz blagi oporavak kreditne aktivnosti značajno doprinosi snažan nominalni i realni rast cijena nekretnina, koji signalizuje određeni oporavak finansijskog ciklusa. Pod uticajem trendova sa međunarodnih finansijskih tržišta, aktivne kamatne stope kako u sektoru privatnih nefinansijskih preduzeća, tako i u sektoru stanovništva imaju trend postepenog rasta od druge polovine 2022. godine, dok se blagi rast pasivnih kamatnih stopa bilježi od početka 2023. godine. Iako se rast kamatnih stopa do kraja prvog polugodišta 2023. godine nije odrazio na kvalitet kreditnog portfolija, kreditni rizik potaknut rastom rizika kamatnih stopa će u narednom periodu biti dominantan rizik u bankarskom sektoru BiH.
- Kao ključne aktivnosti vezane za jačanje regulatornog okvira za poslovanje banaka u BiH u tekućoj godini izdvajaju se: donošenje strateškog okvira i smjernica vezanih za upravljanje okolišnim, socijalnim i rizicima klimatskih promjenama, kao i donošenje podzakonskih akata agencija za bankarstvo čiji je cilj ublažavanje tržišnih rizika sa međunarodnih finansijskih tržišta.

1. MAKROEKONOMSKI TRENDOVI I RIZICI PO FINANSIJSKU STABILNOST

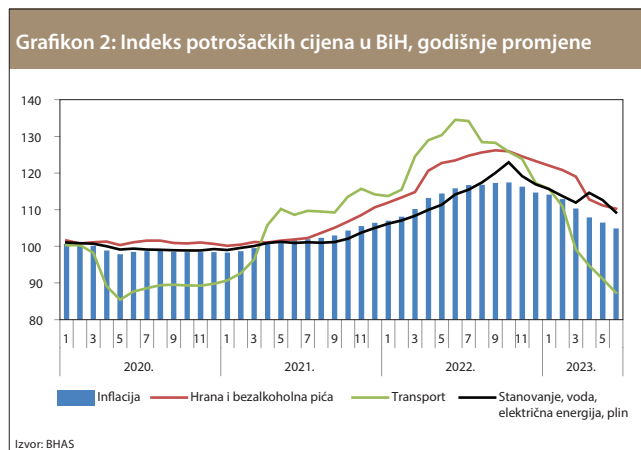
Makroekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini 2023. godine prvenstveno su obilježili usporen ekonomski rast i slabljenje inflatornih pritisaka. Provedenom analizom iz mape makrofinansijskih rizika identificirano je smanjenje ukupne izloženosti finansijskog sistema makrofinansijskim rizicima, koje je potaknuto smanjenjem rizika iz domaćeg makroekonomskog okruženja. Geopolitička previranja, restriktivna monetarna politika ECB-a i usporavanje ekonomskog rasta u zemljama koje su ključni trgovinski partneri za BiH predstavljaju glavne izvore rizika iz međunarodnog okruženja koji utiču na makroekonomska kretanja u BiH tokom 2023. godine.

Uprkos navedenim izazovima i neizvjesnostima, BiH je u prvoj polovini godine uspjela zadržati pozitivnu stopu ekonomskog rasta, iako na značajno skromnijem nivou u odnosu na prethodne dvije godine. Stopa realnog rasta BDP-a u prvom polugodištu 2023. godine iznosila je 1,5% na godišnjem nivou, a pozitivan doprinos ekonomskom rastu dala je većina BDP kategorija. Ipak, ekonomske kategorije koje snažno koreliraju sa trendovima u eurozoni, kao našem glavnom izvoznom tržištu, bile su najslabija karika bh. ekonomije u posmatranom periodu. Tako je industrijska proizvodnja, koja čini oko jedne petine ukupne bh. ekonomije i koja je dominantno izvozno orijentisana, smanjena za 3,8%, dok je izvoz roba i usluga manji za 3,7% u odnosu na isti period prethodne godine. S druge strane, kategorije kao što su trgovina na veliko i malo, prevoz, ugostiteljstvo, informacije i komunikacije odigrale su ključnu ulogu da bh. ekonomija prema mapi makrofinansijskih rizika ostane u pozitivnom teritoriju (Grafikon 1). Navedene kategorije su također snažno povezane sa turističkim sektorom koji u 2023. godini bilježi snažan rast, te će sasvim izgledno premašiti rekordnu 2019. godinu po broju turističkih dolazaka i noćenja.

Rast ekonomske aktivnosti u uslužnim djelatnostima imao je ključnu ulogu u poboljšanju indikatora tržišta rada. Podaci o registrovanoj zaposlenosti ukazuju da je porast zaposlenosti u odnosu na kraj prethodne godine u najvećoj mjeri rezultat pozitivnih trendova u kategorijama trgovine i ugostiteljstva. S druge strane, prerađivačka industrija kao grana ekonomije koja se dominantno oslanja na izvoz, bilježi najveći nominalni pad broja zaposlenih osoba u istom periodu. Posljedično, stopa nezaposlenosti u BiH prema rezultatima Ankete o radnoj snazi (ILO metodologija) je iznosila 13,1%, što je najniža stopa nezaposlenosti od početka objavljivanja Ankete o radnoj snazi 2016. godine.

Uz usporavanje ekonomskog rasta, jedan od najznačajnijih ekonomskih trendova koji je obilježio prvu polovinu 2023. godine je slabljenje inflatornih pritisaka (Grafikon 2). Nakon što je inflacija u BiH svoj vrhunac dosegla u oktobru 2022. godine (17,4%), uslijedio je period postepenog slabljenja inflatornih pritiska kao rezultat stabilizacije cijena energenata sa jedne, tako i pod uticajem visoke bazne vrijednosti sa druge strane. Do kraja prvog polugodišta 2023. godine stopa rasta potrošačkih cijena u BiH spustila se na 4,9% na godišnjem nivou, što uprkos značajnom smanjenju i dalje predstavlja izrazito naglašenu inflaciju iznad višegodišnjeg prosjeka u BiH.

Efekti inflacije su se odrazili na privatnu potrošnju koja je u prvoj polovini godine ostvarila minimalni porast od svega 0,1% na godišnjem nivou. Povišena inflacija je stvorila određeni pritisak na rast plata, koje su u prvom polugodištu nominalno više za 14,6%, ali je njihov realni porast i dalje ispod prosječne inflacije u istom periodu (realni rast neto plata iznosio je 4,9%, dok je prosječna inflacija iznosila 9,4% tokom prvih 6 mjeseci 2023. godine).

Slabljenju makroekonomskih rizika koji proizlaze iz unutrašnjeg okruženja, u prvoj polovini 2023. godine doprinijeli su fiskalni indikatori. Javni (mastrihški) dug BiH na kraju prvog polugodišta 2023. godine iznosio je 13,05 milijardi KM, što je u odnosu na kraj 2022. godine manje za 310 miliona KM, te predstavlja najmanji nominalni iznos javne zaduženosti BiH u prethodne dvije godine. Smanjenje ukupne vrijednosti javnog duga vođeno je padom vanjske zaduženosti BiH koja je na kraju istog vremenskog perioda iznosila 9,9 milijardi KM (76% javnog duga BiH), te je manja za 319 miliona KM u odnosu na kraj 2022. godine. Uzimajući u obzir Analizu održivosti javnog duga BiH za period 2022–2025, kao i MMF-ove projekcije javnog duga, izvjesno je da će BiH ostati u kategoriji umjereno zaduženih zemalja sa učešćem javnog duga u odnosu na BDP od oko 30% i u 2024. godini. Pozitivni trendovi u naplati prihoda po osnovu direktnih i indirektnih poreza, rezultirali su povećanjem budžetskog suficita na nivou BiH na konsolidiranoj osnovi, pa je i rizik fiskalne održivosti ocijenjen kao izrazito nizak na kraju prvog polugodišta 2023. godine.

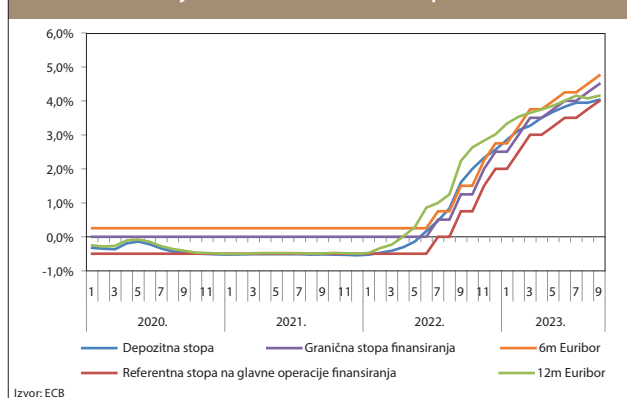
Makroekonomski rizici koji proizlaze iz platnog bilansa ostali su nepromijenjeni u prvoj polovini 2023. godine, poredeći sa istim periodom prethodne godine. Rekordan robni deficit zabilježen u posmatranom periodu ublažen je istovremeno rekordnim suficitom na računu usluga i sekundarnog dohotka, čineći da deficit tekućeg računa ostane na približno istom nivou kao i tokom prve polovine 2022. godine. Također, ne postoji značajniji rizik da deficit tekućeg računa neće adekvatno pokriti finansijske kategorije platnog bilansa, odnosno da će predstavljati izvor rizika po ekonomsku ili finansijsku stabilnost BiH.

Iako veoma skroman, realni ekonomski rast te smanjenje inflacijskog pritiska i stabilna fiskalna pozicija dominantno su doprinijeli ublažavanju rizika iz domaćeg makroekonomskog okruženja u prvoj polovini 2023. u odnosu na procjenu iz mape rizika sa kraja 2022. godine, te se prvi put nakon prvog kvartala 2022. godine ocjena nivoa rizika vratila u teritoriju niskog rizika (vrijednost ocjene nivoa rizika ispod 5 na Grafikonu 1).

Rizici iz međunarodnog okruženja su značajno izraženiji u odnosu na ostale kategorije rizika, iako bilježe trend smanjenja u odnosu na kraj 2022. godine. Na nešto viši nivo rizika iz međunarodnog okruženja (vrijednost ocjene nivoa rizika između 5 i 8 na Grafikonu 1 označava umjeren do blago visok stepen izloženosti rizicima) značajno utiču izražene trgovinske veze BiH sa inostranstvom, koje se mjere odnosom vrijednosti izvoza i uvoza u odnosu na BDP. Naime, globalni rast potrošačkih cijena, naročito u 2022. godini, podigao je nominalnu vrijednost vanjsko-trgovinske razmjene BiH na rekordan nivo, čime je znatno promijenjena i struktura BDP-a u kojoj izvoz i uvoz roba i usluga sada čine značajno veći dio bh. BDP-a u odnosu na prethodne godine. Ublažavanje inflatornih pritisaka u 2023. donekle je uticalo na smanjenje tog udjela u

odnosu na prethodnu godinu, ali rizik koji proizlazi iz trgovinskih veza BiH sa inostranstvom i dalje ostaje značajno viši u odnosu na period prije početka ubrzanog rasta inflacije.

Grafikon 3: Kretanje referentnih kamatnih stopa ECB-a i Euribor

Osim trgovinskih veza, značajnu ulogu u rizicima iz međunarodnog okruženja ima i monetarna politika ECB-a, koja je nastavila sa restriktivnim odlukama tokom 2023. godine u cilju suzbijanja inflacije, podižući referentnu kamatnu stopu šest puta tokom 9 mjeseci 2023. godine (Grafikon 3). Ipak, početkom posljednjeg kvartala 2023. godine ECB je prvi put u posljednjih više od godinu dana zadržala sve tri glavne kamatne stope nepromijenjenim. ECB očekuje da će se zadržavanjem kamatnih stopa na trenutnom nivou dovoljno dugo, stopa inflacije postepeno smanjiti ka ciljanom nivou od 2%. Iako je trend povećanja kamatnih stopa od strane ECB zaustavljen, očekuje se da će finansijska tržišta i u narednom periodu reagovati na već provedene mjere iz prethodnog perioda. Tako se očekuje da će uprkos zaustavljanju trenda rasta stopa EURIBOR-a svih ročnosti, koji je započeo u 2022. godini i koji je pratio trend rasta referentnih kamatnih stopa, globalni nivo kamatnih stopa nastaviti rasti i u narednim mjesecima. Geopolitičke napetosti su jedan od ključnih razloga zašto je perspektiva rasta globalne ekonomije i dalje slaba i neizvjesna. Prema projekcijama MMF-a objavljenim u oktobru 2023, za ovu godinu se očekuje negativna stopa ekonomskog rasta u Njemačkoj, kao najvećem trgovinskom partneru BiH, a usporen ekonomski rast se očekuje i u ostalim zemljama koje su ključni trgovinski partneri BiH.

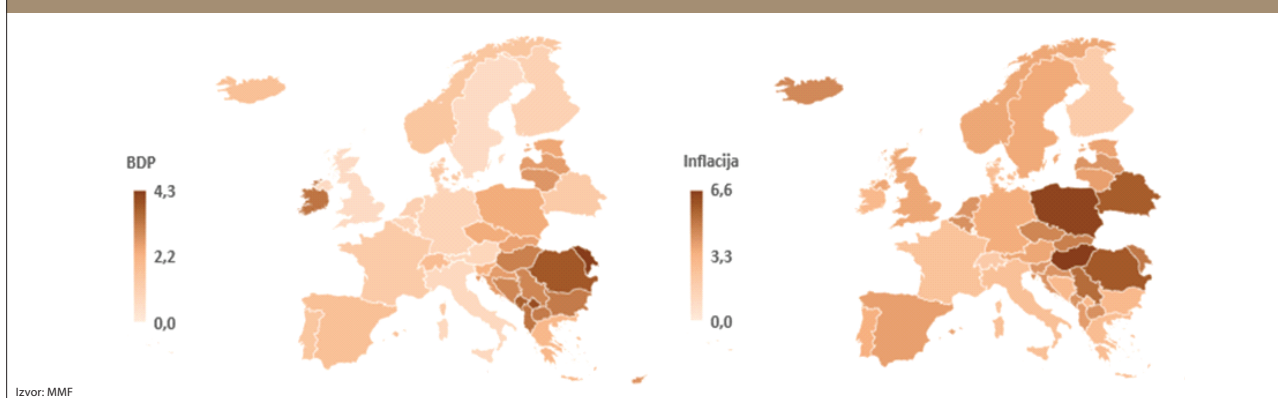
Ukupna ocjena monetarnih i finansijskih uslova u BiH nešto je veća u odnosu na kraj prethodne godine, što ukazuje da su ukupni monetarni i finansijski uslovi nešto povoljniji u odnosu na drugu polovinu 2022. godine kada je percepcija rizika snažno porasla, nakon čega je uslijedilo usporavanje kreditne aktivnosti i pooštavanje kreditnih standarda. U prvoj polovini 2023. godine zabilježeno je blago jačanje kreditne aktivnosti u privatnom nefinansijskom sektoru čime se smanjio negativan jaz koji mjeri omjer kredita privatnom sektoru i BDP-a, što je uz blago ublažavanje kreditnih standarda u odobravanju kredita preduzećima

i stanovništvu u kategoriji kredita za stambene namjene, uticalo da se ukupna ocjena monetarnih i finansijskih uslova blago poboljša, uprkos zabilježenom rastu kamatnih stopa koji indicira pooštavanje finansijskih uslova. Slabljenje rizika koji dolaze iz domaćeg i međunarodnog makroekonomskog okruženja nisu uticali na povećanje sklonosti investitora ka preuzimanju rizika, već je naprotiv **percepcija rizika blago pogoršana u prvoj polovini godine**. Sklonost investitora ka riziku u pogledu investicija na tržištu kapitala je pogoršana, na što ukazuju podaci sa dvije bh. berze kao i podaci portfolio investiranja iz platnog bilansa BiH. S druge strane, i pored snažnog rasta cijena nekretnina koji je nastavljen u prvoj polovini 2023. godine, percepcija investitora u pogledu rizika povezanih sa tržištem nekretnina nije se promijenila u odnosu na kraj 2022. godine, što ne predstavlja iznenađenje imajući u vidu da se tržište nekretnina kontinuirano pokazuje kao izuzetno otporno tržište na većinu izazova sa kojima se ekonomija BiH u širem kontekstu susreće, te na percepciju nekretnina kao sigurne investicione imovine. U prvoj polovini 2023. godine broj prodanih stanova u novogradnji zabilježio je rast od 9,0% u odnosu na isti period 2022. godine, dok je prosječna cijena kvadratnog metra u novogradnji na kraju prvog polugodišta 2023. veća za 5,1% u odnosu na isti period 2022. godine. Nadalje, rast novoodobrenih stambenih kredita u prvoj polovini godine iznosi 4,3% na godišnjem nivou, praćen ublaženim kreditnim standardima u odnosu na kraj godine. Podaci o neto direktnim stranim investicijama također su poboljšani, ali nedovoljno da bi se ukupna ocjena sklonosti investitora ka riziku poboljšala. Brze procjene CBBiH za treći kvartal 2023.¹ ukazuju na to da je do kraja godine teško očekivati nešto snažniji ekonomski rast od onog zabilježenog u prvom polugodištu ove godine.

potražnje, vrlo je izvjesno da trenutna prognozirana stopa ekonomskog rasta od 1,6% u 2023. godini neće biti dostignuta. Inflatorni pritisci nastavili su slabiti u drugoj polovini godine, pa je prosječna stopa inflacije u trećem kvartalu 2023. godine iznosila 4,1%. U navedenim Brzim procjenama CBBiH očekuje se da će stopa inflacije za 2023. godinu iznositi 6,4%, što predstavlja značajno smanjenje inflatornog pritiska u odnosu na 2022. godinu, iako je i ova očekivana stopa znatno iznad višegodišnjeg prosjeka BiH. Pozitivna ekonomska očekivanja za 2024. godinu i dalje su nepromijenjena iako neizvjesnosti i rizici i dalje opterećuju, kako globalnu, tako posljedično i bh. ekonomiju.

Prema projekcijama CBBiH iz maja 2023. očekivana stopa realnog ekonomskog rasta u 2024. godini iznosi 3,2%, što je uprkos poboljšanju ocijenjeno kao skromna stopa rasta, imajući u vidu nivo razvoja zemlje. Snažniji ekonomski rast u odnosu na 2023. godinu se očekuje i kod glavnih bh. trgovinskih partnera, što značajno utiče na neke od glavnih komponenti nacionalnih računa u BiH, prvenstveno neto izvoza. Naime u 2024. godine očekuje se da će rast izvoza roba i usluga ponovo premašiti rast uvoza, što će pozitivno doprinijeti ukupnoj ekonomskoj aktivnosti. Prema spomenutim projekcijama CBBiH inflacija bi trebala usporiti na umjeren nivo od 2,6% u 2024. godini, čime će u mnogome pridonijeti smanjenju ukupne izloženosti finansijskog sistema makrofinansijskim rizicima. Ipak potrebno je imati na umu da inflacija ostaje ekonomski indikator za koji su vezani veliki rizici imajući u vidu konstantne geopolitičke neizvjesnosti (rat u Ukrajini i rat na Bliskom Istoku) koje direktno mogu uticati na globalne cijene, prije svega u energetskom i prehrambenom sektoru.

Grafikon 4: Projekcija realnog BDP i inflacije za 2024. godinu prema MMF-u

Najveći rizik i dalje je povezan sa smanjenjem aktivnosti u ekonomskim djelatnostima koje snažno koreliraju sa trendovima iz EU. Tako je obim industrijske proizvodnje u trećem kvartalu 2023. stagnirao (0,1% na godišnjem nivou), dok je u istom kvartalu izvoz roba ostvario pad od 10,5%. Ukoliko privatna potrošnja i uslužne djelatnosti snažnije ne kompenziraju pad vanjske

Stoga, inflacija ostaje u fokusu ekonomskih projekcija čije će kretanje determinisati i ukupnu ekonomsku aktivnost u srednjoročnom periodu. Ipak, uzimajući u obzir trenutne makroekonomske prilike, ponovno jačanje inflatornih pritisaka u 2024. godini ne predstavlja bazni scenarij, pa se uz slabljenje inflacije očekuje i jačanje privatne potrošnje koja će uz neto izvoz biti ključna kategorija koja stoji iza očekivanog rasta BDP-a u 2024. godini.

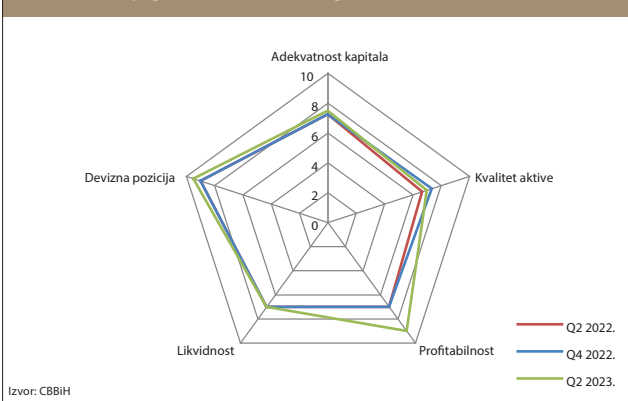
¹ "Brza procjena godišnje promjene realnog BDP-a i inflacije u kratkom roku": <https://www.cbbh.ba/press/ShowNews/1530>

2. TRENDVI I RIZICI IZ BANKARSKOG SEKTORA

U prvom polugodištu 2023. godine bankarski sektor BiH je zadržao visok stepen stabilnosti, prvenstveno pod uticajem snažnog rasta profitabilnosti, uz i dalje prisutan trend kontinuiranog poboljšana kvaliteta aktive, visoke likvidnosti i dobre kapitalizovanosti. Iako inflacija pokazuje znakove usporavanja, prigušena ekonomska aktivnost i dalje ostaje glavni izvor rizika po finansijsku stabilnost, što će uz rast kamatnih stopa nastaviti vršiti pritisak na uredno servisiranje obaveza u sektoru nefinansijskih preduzeća i stanovništva.

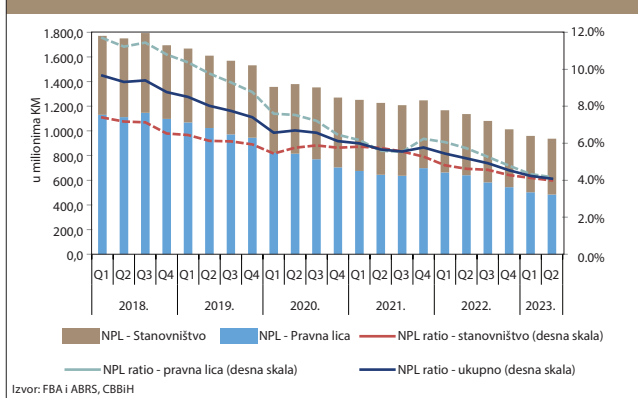
Ocjene indikatora finansijskog zdravlja prikazane na dijagramu ukazuju da je otpornost bankarskog sektora na rizike povećana u odnosu na isti period prethodne godine, pri čemu su poboljšane ocjene u segmentima profitabilnosti, kvaliteta aktive, kapitalizovanosti i deviznog rizika, dok je ocjena u segmentu likvidnosti zadržana na istom nivou (Grafikon 5).

Grafikon 5: Dijagram FSI bankarskog sektora

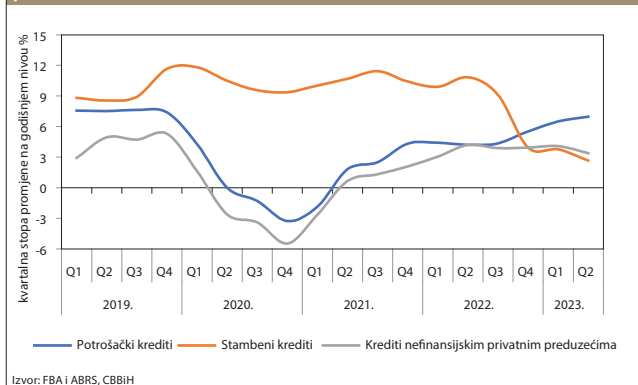
U prvoj polovini 2023. godine nastavljeno je poboljšanje kvaliteta aktive na sistemskom nivou, koje je u značajnoj mjeri rezultat otpisa nekvalitetnih potraživanja, ali i naplate i oporavka nekvalitetnih potraživanja u manjem dijelu kreditnog portfolija. Učešće nekvalitetnih u ukupnim kreditima na kraju prvog polugodišta iznosio je 4,1%, što je najniža vrijednost ovog indikatora od 2009. godine. Nekvalitetni krediti nastavili su se smanjivati u gotovo svim djelatnostima iz sektora nefinansijskih preduzeća, što je rezultovalo smanjenjem udjela NPL-a u ukupnim kreditima sektora za 62 bazna poena u odnosu na kraj prethodne godine na nivo od 4,2%. U sektoru stanovništva u posmatranom periodu također je došlo do smanjenja nekvalitetnih u ukupnim kreditima i to za 29 baznih poena na nivo od 3,99%. Uz smanjenje vrijednosti nekvalitetnih kredita, poboljšanje indikatora kvaliteta aktive doprinijelo je i jačanje kreditne aktivnosti, koje je zabilježeno u prvoj polovini godini.

Grafikon 6: Kvalitet kreditnog portfolija

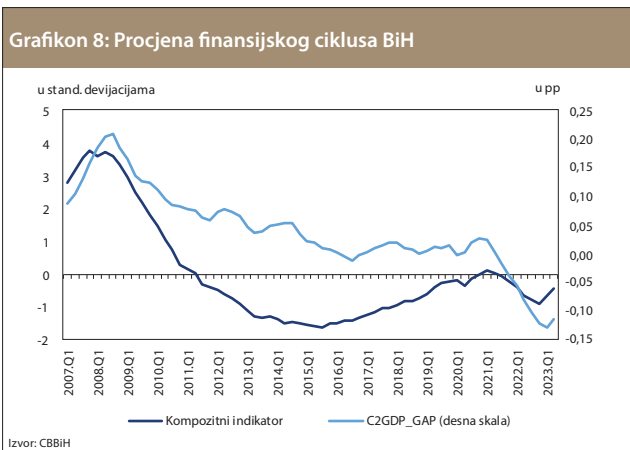
Na godišnjem nivou kreditni rast se ubrzao sa nivoa od 3,3%, koliko je iznosio na kraju 2022. godine na nivo od 4,8% na kraju prvog polugodišta 2023. godine, pri čemu je znatno veći kreditni rast zabilježen u sektoru stanovništva nego u sektoru privatnih preduzeća. U odnosu na isti period prethodne godine, krediti stanovništvu su se povećali za 5,5% na godišnjem nivou, dok su krediti nefinansijskim privatnim preduzećima zabilježili rast od 3,4%. Kreditni rast u sektoru stanovništva dominantno je bio generisan rastom potrošačkih kredita, dok su stambeni krediti, nakon četverogodišnjeg perioda snažnog rasta koje je, između ostalog, bio i rezultat niske baze iz tog perioda, značajno usporili rast. Obrat trenda u pogledu dinamike kretanja kredita i preferencija stanovništva u korist potrošačkih kredita bilježi se od sredine 2022. godine (Grafikon 7). Godišnja stopa rasta potrošačkih kredita u decembru 2022. godine je iznosila 5,5%, dok je u junu 2023. godine ova stopa povećana na 7%. U istom periodu nastavljeno je usporavanje rasta stambenih kredita, te se godišnja stopa rasta ovih kredita smanjila sa nivoa od 3,9% na kraju prethodne godine, na nivo od 2,7% na kraju prve polovine 2023. godine.

Grafikon 7: Dinamika kretanja kredita stanovništvu i nefinansijskim preduzećima

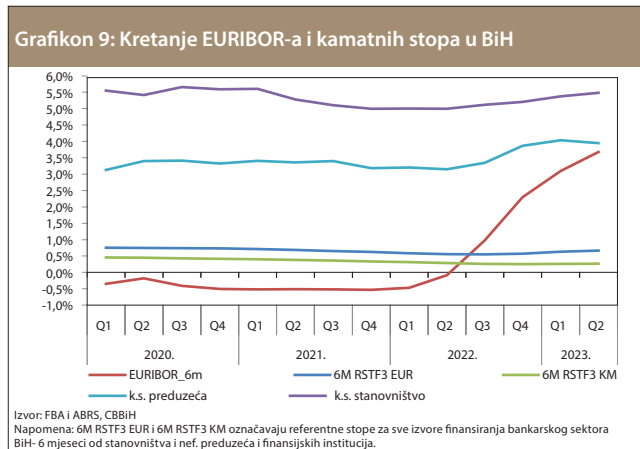
Uz blago jačanje kreditne aktivnosti koje je zabilježeno u odnosu na isti period prihodne godine, kao ključna kretanja u aktivi mogu se istaći rast portfolija vrijednosnih papira od 8,4%, te promjene u strukturi likvidne aktive, gdje je zabilježen snažan rast depozita kod bankarskih institucija u inostranstvu, za čak 48% u odnosu na isti period prethodne godine, dok su u istom periodu gotovina i rezerve kod CBBiH smanjene za 7,4% i 7,2%, respektivno.

Indikatori finansijskog ciklusa u posljednjih osam kvartala nalaze se u negativnom teritoriju, što i dalje ukazuje na ispodprosječnu kreditnu aktivnost bez opipljivih rizika od pregrijavanja. Ipak, negativni jaz se u posljednja dva kvartala smanjuje, te je na kraju drugog kvartala iznosio -11,6%. Kompozitni indikator finansijskog ciklusa u recentnom periodu ukazuje na nešto manji negativni ciklus od oko -0,5 standardnih devijacija. Na osnovu procijenjenih doprinosa svake od korištenih varijabli u kompozitnom indikatoru može se zaključiti da u skladu s indikatorom jaza omjera kredita i BDP-a (credit-to-GDP gap) većina uključenih indikatora kreditiranja, zajedno sa indikatorima poslovanja banaka, raspona kamatnih stopa i berzanskih indeksa, negativno doprinose kompozitnom indikatoru finansijskog ciklusa. S druge strane, neto kamatni prihodi, nekvalitetni krediti, indikatori s tržišta rada, indikatori s tržišta nekretnina i strano zaduživanje ublažavaju pad indikatora odnosno ukazuju na postepen oporavak ciklusa.

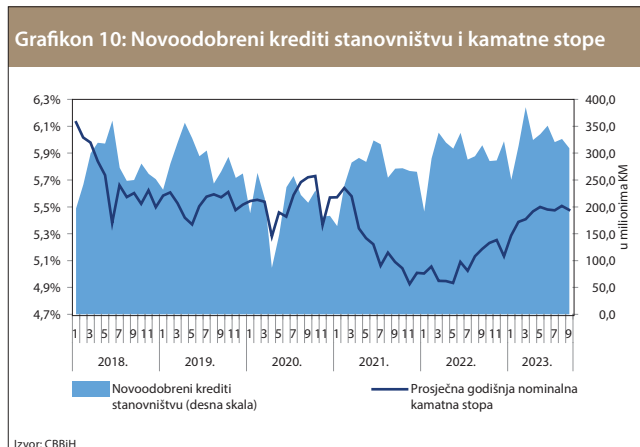

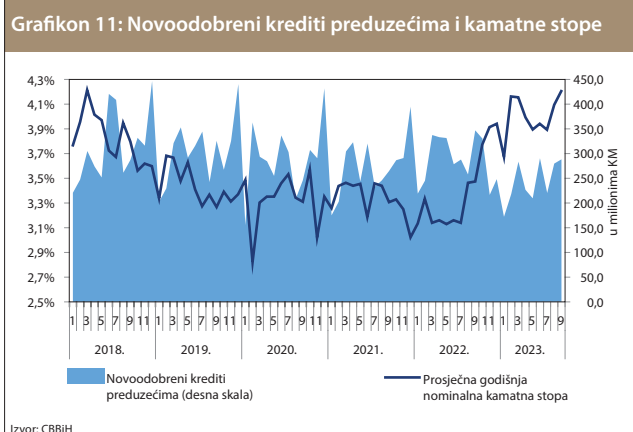
Posmatrajući referentne stope prosječnog troška finansiranja banaka u BiH, možemo zaključiti da se troškovi finansiranja nisu bitnije mijenjali kako u periodu prije, tako i poslije podizanja kamatnih stopa. Vidljivo je i da je finansiranje iz izvora u domaćoj valuti sve vrijeme značajno jeftinije od izvora u euru, te da je trošak finansiranja banaka i u periodu prije početka rasta kamatnih stopa bio u pozitivnoj zoni, značajno iznad EURIBOR-a (Grafikon 9). Od trećeg kvartala 2022. godine pod uticajem pooštavanja uslova finansiranja na međunarodnim tržištima počinje i postepeni, blagi rast kamatnih stopa na kredite u BiH, dok su istovremeno referentne stope prosječnog troška finansiranja ostale stabilne, uz blagi rast u prva dva kvartala 2023. godine.

Troškovi finansiranja domaćih banaka ostati će niski i u narednom periodu sve do momenta dok strukturu izvora finansiranja u najvećoj mjeri čine transferabilni i depoziti po viđenju (Grafikon 13).

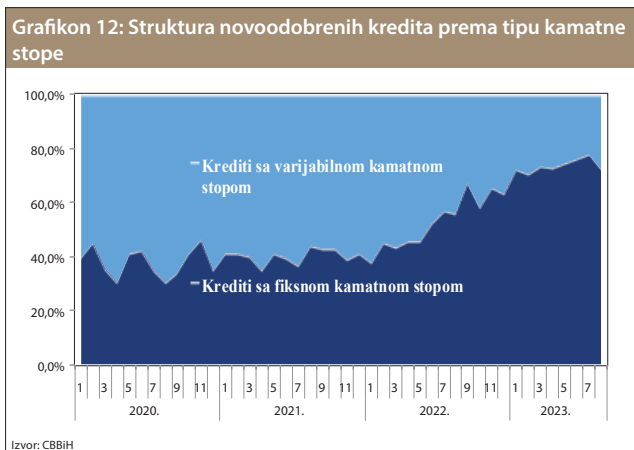
Kamatne stope na novoodobrene kredite preduzećima bilježile su postepeni, blagi rast od druge polovine 2022. godine koji je nastavljen i u dosadašnjem toku 2023. godine. Prosječna ponderisana kamatna stopa na novoodobrene kredite dosegla je vrijednost od 4,2% na kraju trećeg kvartala 2023. godine, što je za 105 baznih poena više u odnosu na kraj prve polovine 2022. godine. Prosječna ponderisana kamatna stopa na novoodobrene kredite stanovništvu također je bilježila blagi rast od druge polovine 2022. godine koji je nastavljen i u 2023. godini, te je na kraju trećeg kvartala 2023. iznosila 5,5%, što je za 39 baznih poena više u odnosu na kraj prvog polugodišta 2022. Pasivne kamatne stope na nove oročene depozite stanovništva i nefinansijskih preduzeća bilježe blagi porast od početka 2023. godine. Prosječna ponderisana kamatna stopa na nove oročene depozite stanovništva u prvih osam mjeseci 2023. godine iznosila je 1,5%, što je za 60 baznih poena više u odnosu na kraj 2022. godine. Kada je riječ o sektoru nefinansijskih preduzeća, prosječna ponderisana kamatna stopa na nove oročene depozite u posmatranom periodu iznosila je 1,1%, što je za 54 bazna poena više u odnosu na kraj 2022. godine.

Zahvaljujući mjerama regulatora koje su donesene u cilju ublažavanja rizika kamatnih stopa u četvrtom kvartalu 2022. godine² značajan rast kamatnih stopa (200 bp ili više), evidentiran je u malom dijelu kreditnog portfolija. Iako se ne raspolaže podacima na nivou bankarskog sistema BiH, indikativni su izvještajni podaci Agencije za bankarstvo FBiH, prema kojima je značajan rast kamatne stope zaključno sa 30.06.2023. godine u odnosu na referentni datum (30.06.2022.), utvrđen kod kreditnog portfolija u iznosu od 370,3 miliona KM, što čini 2,2% ukupnog kreditnog portfolija.

U 2023. godini evidentan je nastavak trenda rasta kreditiranja sa fiksnom kamatnom stopom (Grafikon 12). Nova zaduživanja uz fiksnu kamatnu stopu su sve intenzivnija čak i u sektoru privatnih nefinansijskih preduzeća. Kreditiranje se u 2023. godini uglavnom realizovalo uz fiksne kamatne stope, tako da se u prvih osam mjeseci 2023. godine čak 74% ukupnih novoodobrenih kredita odnosilo na kredite sa fiksnom kamatnom stopom.

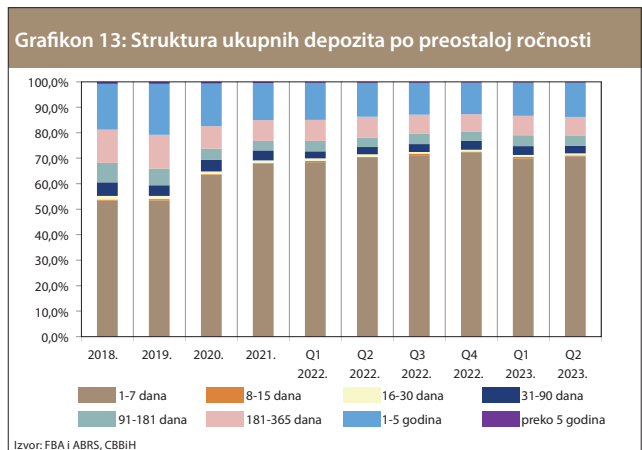

Iako je trend rasta udjela kredita sa fiksnom kamatnom stopom dao pozitivan doprinos smanjenju kamatno induciranog kreditnog rizika, prenaplašeno učešće kredita sa fiksnom kamatnom stopom moglo bi u

² Odluka o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa ("Službene novine FBiH", broj 79/22) i Odluka o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa ("Službeni glasnik RS", broj 98/22).

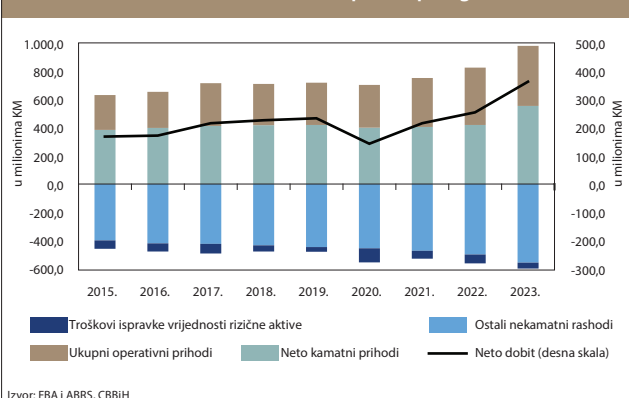
određenoj mjeri imati negativan uticaj na profitabilnost banaka kroz vršenje pritiska na održavanje stabilnih neto kamatnih marži. Ipak, uzimajući u obzir podatke agencija za bankarstvo o efektivnim kamatnim stopama, koje su primjetno više od nominalnih kamatnih stopa, posebno u sektoru stanovništva, može se izvesti zaključak da su banke već u značajnoj mjeri ugradile procjene rasta troškova finansiranja u efektivnu kamatnu stopu na kredite sa fiksnom kamatnom stopom. Također, banke imaju mogućnost da eventualne neravnoteže koje utiču na smanjenje neto dobiti kompenziraju povećanjem operativnih prihoda, kroz povećanje naknada za izvršene usluge, što je već bila praksa u periodu niskih kamatnih stopa.

Struktura izvora finansiranja banaka u najvećoj mjeri se zasniva na depozitima domaćih sektora. Iako je ovakva struktura izvora u trenutnim okolnostima snažnog rasta kamatnih stopa u globalnom okruženju relativno povoljna za banke, nepovoljna ročna struktura depozita predstavlja rizik za značajniji kreditni rast u privatnom sektoru. Naime, depoziti domaćih rezidentnih sektora čine čak 98% ukupnih depozita bankarskog sektora, te su na kraju drugog kvartala 2023. godine iznosili 29,7 milijardi KM. Ukupni depoziti svih sektora bilježili su godišnji rast od 5,7%, čemu je u najvećoj mjeri doprinio rast depozita nefinansijskih privatnih preduzeća po stopi od 16,9%, te rast depozita stanovništva po stopi od 10,8%. Sa druge strane, u posmatranom periodu zabilježen je značajan pad depozita banaka. Ročna struktura depozita je i dalje nepovoljna, a učešće depozita sa rokom dospjeća od 1 do 7 dana čini 71% ukupnih depozita. Učešće dugoročnih depozita sa preostalom ročnošću dužom od 5 godina čini svega 0,3% ukupnih depozita (Grafikon 13).

Bankarski sektor BiH je u prvoj polovini 2023. godine iskazao značajan rast neto dobiti i ostvario viši povrat na prosječnu aktivu i prosječni kapital u poređenju sa istim periodom prethodne godine. Neto dobit bankarskog sektora u prvom polugodištu 2023. godine iznosila je 362 miliona KM i za 42% je veća u odnosu na isti period prethodne godine (Grafikon 14).

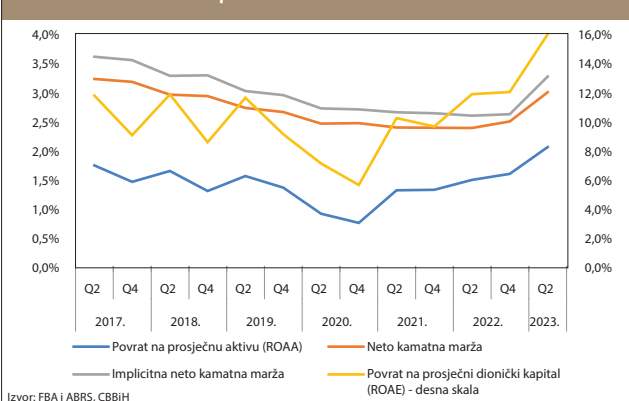
Grafikon 14: Neto dobit bh. banaka u prvom polugodištu

Izvor: FBA i ABRIS, CBBiH

Za razliku od prethodnih perioda kada je dinamičan rast operativnih prihoda u najvećoj mjeri doprinio rastu neto dobiti, rast neto dobiti u prvoj polovini 2023. ostvaren je najvećim dijelom zahvaljujući snažnom porastu neto kamatnih prihoda. Uz rast kreditne aktivnosti i aktivnih kamatnih stopa na domaćem tržištu, pozitivan efekat na rast kamatnih prihoda imao je i snažan rast kamatnih stopa na europskom tržištu novca, te su banke koje drže veće iznose depozita kod korespondentskih banaka u inostranstvu ostvarile osjetniji rast kamatnih prihoda. Istovremeno, na nivou sistema nije zabilježen značajniji rast kamatnih stopa na izvore sredstva, zbog čega je ostvaren znatno manji rast kamatnih rashoda i posljedično snažan rast neto kamatnih prihoda. Na rashodovnoj strani je zabilježen značajan pad troškova ispravke vrijednosti rizične aktive, dok su ostali poslovni i direktni troškovi i ukupni operativni rashodi zabilježili rast, što je dovelo do blagog rasta ukupnih nekamatnosnih rashoda. Na Grafikonu 15 prikazano je kretanje osnovnih indikatora profitabilnosti, dok je u Tabeli 1 dat pregled osnovnih indikatora poslovanja bankarskog sektora BiH.

Grafikon 15: Indikatori profitabilnosti

Izvor: FBA i ABRIS, CBBiH

Tabela 1: Odabrani indikatori iz bankarskog sektora BiH

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Q2 2023.
Ukupna aktiva (mil. KM)	29.854,2	32.508,2	32.905,0	35.442,1	36.945,3	37.446,5
Ukupna aktiva (% BDP)	89,3	92,1	96,1	91,7	81,0	82,1
Ukupni kapital (mil. KM)	3.936,6	4.174,8	4.120,4	4.224,7	4.453,4	4.665,1
Adekvatnost kapitala (%)	17,5	18,0	19,2	19,6	19,6	19,5
Ukupni krediti (mil. KM)	19.331,5	20.684,1	20.748,5	21.596,0	21.923,0	22.974,2
Nekvalitetni krediti (%)	8,8	7,4	6,1	5,8	4,5	4,1
Ukupni depoziti (mil. KM)	23.654,5	25.820,1	26.176,1	28.683,5	30.038,7	30.361,8
Odnos kredita i depozita (%)	81,7	80,1	79,3	75,3	73,0	75,7
Neto profit (mil. KM)	330,4	370,5	227,1	409,0	548,7	379,3
Broj banaka	23	23	23	22	22	22

Izvor: CBBiH

2.1. OSNOVNI NALAZI STRES TESTA SOLVENTNOSTI BANKARSKOG SEKTORA ZA Q2 2023.

Testiranje otpornosti na stres na bazi podataka sa kraja drugog kvartala 2023. godine pokazalo je da je bankarski sektor, zahvaljujući akumulisanim viškovima kapitala, sposoban da apsorbira šokove čak i u jačem ekstremnom scenariju, tako da se i u vremenskom horizontu testiranja na stres od naredne tri godine kapitalizovanost na nivou sektora zadržala značajno iznad regulatornog minimuma od 12%, kao i zaštitni sloj za očuvanje kapitala na propisanom nivou od 14,5%.

Testiranjem na stres solventnosti ocjenjuje se otpornost bankarskog sektora na moguće, ali malo vjerovatne snažne šokove iz makroekonomskog okruženja, koji bi u slučaju materijalizacije mogli nanijeti značajnu štetu po stabilnost bankarskog sektora. Osnovni scenarij predstavlja očekivana ekonomska kretanja prema službenim projekcijama CBBiH iz maja 2023. godine, dok su ekstremni scenariji modelirani na način da se široki spektar egzogenih i endogenih varijabli inkorporira u model u formi hipotetskih ekonomskih šokova, što se u konačnici odražava na glavne makroekonomske pretpostavke. Ključni rizici po ekonomska kretanja u BiH, a koji su oblikovali dva ekstremna scenarija u testiranju bankarskog sektora na stres solventnosti, proizlaze iz posljedica ratnih dešavanja u Ukrajini i ekonomskih sankcija Rusiji, te njihovih implikacija na ekonomiju čitave Europe pa tako i BiH. Dodatni rizik po bh. ekonomiju proizlazi iz ekstremnih događaja uzrokovanih klimatskim promjenama, a čija vjerovatnost materijalizacije sa svakom godinom postaje sve značajnija. Pregled kretanja glavnih makroekonomskih indikatora u osnovnom i ekstremnim scenarijima prikazan je u Tabeli 2.

Tabela 2. Osnovne pretpostavke u testovima na stres

	Osnovni scenario			Ekstremni scenario 1			Ekstremni scenario 2		
	2023.	2024.	2025.	2023.	2024.	2025.	2023.	2024.	2025.
Realni rast BDP-a	1,6%	3,2%	3,5%	-1,8%	0,3%	1,0%	-2,9%	-5,3%	1,8%
Inflacija	7,7%	2,6%	3,1%	10,5%	4,0%	4,3%	12,4%	4,5%	4,7%
Kreditni rast - preduzeća	4,2%	5,3%	5,1%	-0,5%	2,6%	3,0%	-2,3%	-5,1%	3,8%
Kreditni rast - stanovništvo	4,7%	5,8%	6,0%	1,6%	2,3%	3,7%	-0,3%	-6,9%	4,0%
Aktivne kamatne stope - preduzeća	4,2%	4,7%	4,3%	4,4%	5,9%	5,4%	4,5%	6,1%	5,8%
Aktivne kamatne stope - stanovništvo	5,4%	5,9%	5,7%	5,7%	7,1%	6,6%	5,7%	7,3%	6,9%
Rast cijena nekretna stambene namjene	13,9%	7,2%	2,5%	12,2%	0,3%	-0,5%	10,9%	-6,4%	-2,0%

Izvor: CBBiH

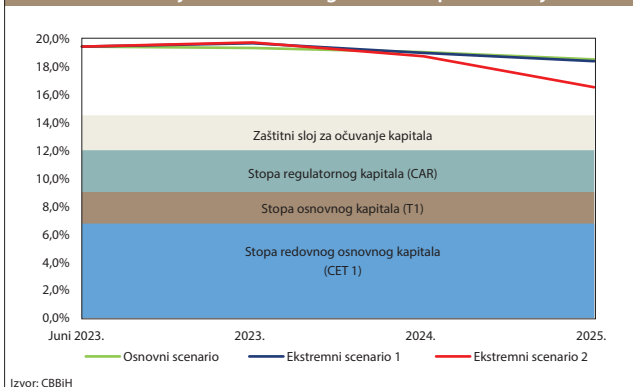
Stopa adekvatnosti kapitala bankarskog sektora na kraju prvog polugodišta 2023. godine, kao polazna osnova u testiranju na stres, iznosila je 19,5%, pri čemu su sve banke u sistemu bilježile jako visoku kapitalizovanost. Zahvaljujući visokom nivou akumuliranih kapitalnih viškova, bankarski sektor je i pored pretpostavljenog pogoršanja kvaliteta kreditnog portfolija i pada profitabilnosti u osnovnom scenariju, pokazao visok stepen otpornosti na pretpostavljene šokove zadržavajući visok nivo kapitalizovanosti od 18,5% do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres. Posmatrajući rezultate po pojedinačnim bankama, sve banke bi uspjele zadržati nivo kapitala znatno iznad regulatornog minimuma od 12%, kao i ispuniti dodatne kapitalne zahtjeve iz Stuba 2 utvrđene u okviru supervizorskog pregleda i procjene pojedinačnih banaka (SREP), te ne bi postojala potreba za dokapitalizacijom bilo koje banke u sektoru tokom vremenskog horizonta testiranja.

Provedeno testiranje je pokazalo da je bankarski sektor izuzetno otporan na pretpostavljene šokove u spomenutom scenariju, te da bi samo jedna manja banka u sistemu sa učešćem od 0,7% ukupnoj aktivi, u slučaju materijalizacije blažeg ekstremnog scenarija, iskazala potrebu za dokapitalizacijom. Pored ove banke još tri banke u sistemu pri apsorpciji pretpostavljenih šokova iscrpljuju viškove kapitala i zadiru u zaštitni sloj za očuvanje kapitala.

U slučaju materijalizacije šokova u ekstremnom scenariju 2, stopa adekvatnosti kapitala na nivou sistema bi se smanjila na 16,5%, a dodatne potrebe za kapitalom na kraju trogodišnjeg testnog perioda iskazale bi ukupno četiri banke u sistemu, pri čemu tri banke ne bi ispunjavale minimalne regulatorne kapitalne zahtjev na nivou sistema od 12%, dok jedna banka ne bi bila u mogućnosti da ispuni dodatne kapitalne zahtjeve iz Stuba 2 na kraju treće godine testiranja. Ukupne dokapitalizacijske potrebe na nivou bankarskog sektora do kraja treće godine testiranja bi iznosile 38,5 miliona KM, što predstavlja 0,1% bruto domaćeg proizvoda iz 2022. godine. Pored navedenih banaka koje su iskazale potrebu za dokapitalizacijom još pet banaka u ovom nepovoljnom makroekonomskom scenariju bi iscrpilo akumulirane viškove kapitala, odnosno njihov zaštitni sloj za očuvanje kapitala bio bi narušen.

Na grafikonu 17 prikazan je doprinos pojedinih pozicija bilansa stanja i uspjeha na promjenu stope adekvatnosti kapitala na sistemskom nivou, kumulativno, u ekstremnim scenarijima, u periodu od kraja drugog kvartala 2023. do kraja 2025. godine.

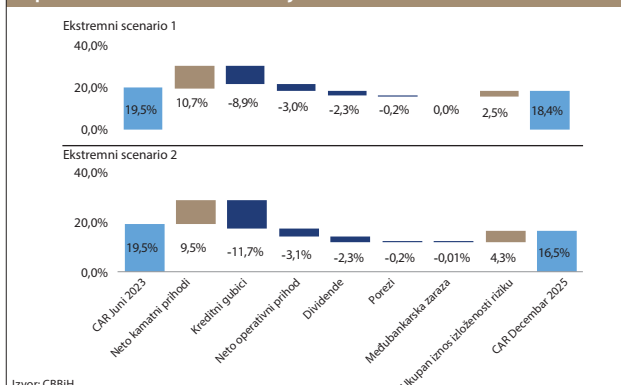
Grafikon 16: Stopa adekvatnosti kapitala u osnovnom i dva ekstremna scenarija i minimalni regulatorni kapitalni zahtjevi

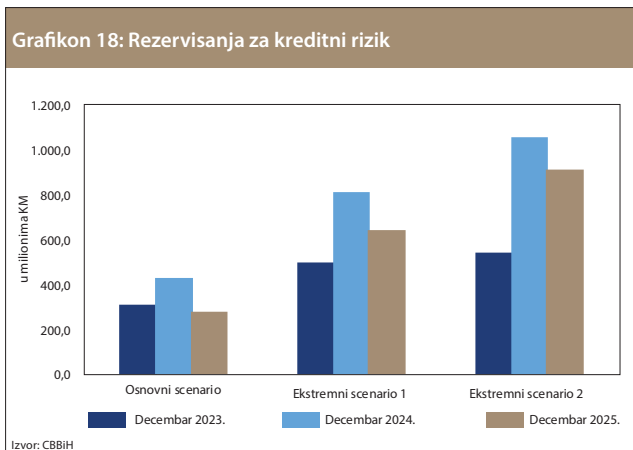
Također, sve banke u sistemu bi uspjele zadržati dodatni zaštitni sloj za očuvanje kapitala, do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres³. U ekstremnom scenariju 1 stopa adekvatnosti kapitala na kraju testnog perioda iznosila bi visokih 18,4%.

³ Prema važećim Odlukama o izračunavanju kapitala banke su obavezne da održavaju zaštitni sloj za očuvanje kapitala u obliku redovnog osnovnog kapitala u iznosu od 2,5% ukupnog iznosa izloženosti riziku. Zaštitni sloj kapitala dodaje se na stopu redovnog osnovnog kapitala od 6,75% i ne može se koristiti za održavanje stope osnovnog i ukupnog kapitala. Održavanje propisanog zaštitnog sloja kapitala uslov je za isplatu dividendi za banke.

Grafikon 17: Uticaj pojedinačnih pozicija na stopu adekvatnosti kapitala u ekstremnim scenarijima

Pad kapitalizovanosti bankarskog sektora u oba stresna scenarija prije svega je rezultat povećanih gubitaka po osnovu kreditnog rizika. U oba ekstremna scenarija očekuje se značajno povećanje nekvalitetnih kredita do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres. Ukupni NPL ratio na nivou sistema pri materijalizaciji svih pretpostavljenih šokova mogao bi porasti na 7,2% na kraju 2025. godine u blažem ekstremnom scenariju, odnosno na 10,5% u jačem ekstremnom scenariju. Gubici po osnovu kreditnog rizika proizlaze upravo iz rezervisanja za stavke finansijske aktive (Grafikon 18), prvenstveno kreditnog portfolija sektora preduzeća i stanovništva i daju najznačajniji negativan doprinos stopi adekvatnosti kapitala u uslovima stresa. Stopa adekvatnosti kapitala je također pod značajnim uticajem kumulativnih promjena neto kamatnih prihoda i neto operativnih prihoda. Naime, neto kamatni prihodi ostvaruju pozitivan doprinos od 10,7% u ekstremnom scenariju 1 i 9,5% u ekstremnom scenariju 2, te uz ukupan iznos izloženosti riziku predstavljaju jedinu kategoriju koja pozitivno doprinosi stopi adekvatnosti kapitala. S obzirom na to da je u stres testu postavljena i pretpostavka isplate dividendi u sva tri perioda testiranja na stres i u sva tri scenarija, banke koje ostvaruju dobit isplaćuju dividendu, što daje negativan doprinos konačnoj stopi adekvatnosti kapitala u bankarskom sektoru. Uticaj međubankarske zaraze u sistemu na kapitalizovanost banaka, koji je kvantificiran u oba ekstremna scenarija, za sada je zanemariv (Grafikon 17).

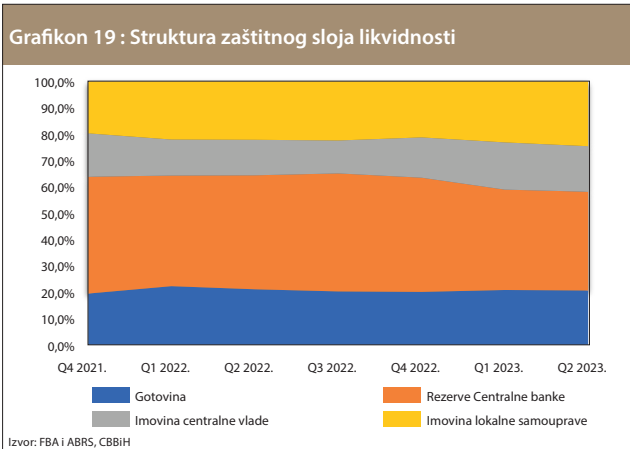
2.2 OSNOVNI NALAZI STRES TESTA LIKVIDNOSTI BANKARSKOG SEKTORA ZA Q2 2023.

Na osnovi rezultata testa otpornosti na stres likvidnosti provedenih za posljednjih šest kvartala, bankarski sektor u BiH može se smatrati prilično otpornim na šokove likvidnosti i šokove na strani izvora finansiranja pretpostavljene u alternativnim scenarijima.

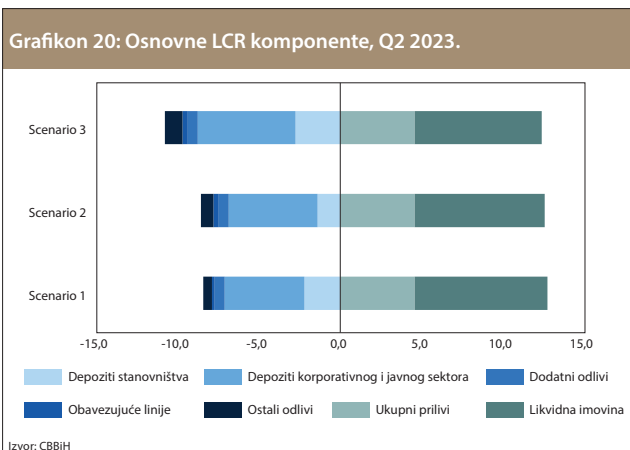
Kao dio makroprudencijalnog alata za otkrivanje rizika likvidnosti na nivou bankarskog sektora, kao i potencijalnih potreba za likvidnošću u slučaju finansijske krize, CBBiH kontinuirano na kvartalnom nivou provodi top-down makro stres test likvidnosti, koji je konceptualno utemeljen na podacima o novčanim tokovima svake komercijalne banke u sistemu počevši od četvrtog kvartala 2021. godine. Izračun likvidnosne pozicije u pretpostavljenim uslovima značajnog stresa u 30-dnevnom vremenskom periodu bazira se na pristupu standardizirane mjere koeficijenta pokriva likvidnosti LCR (engl. Liquidity Coverage Ratio), koja je sastavni dio novih regulatornih propisa za upravljanje rizikom likvidnosti i za koje je propisano da su banke dužne održavati koeficijente od najmanje 100%. Šokovi u stres testu likvidnosti premašuju LCR parametre u smislu intenziteta i kalibrirani su korištenjem stručne procjene Odjeljenja za finansijsku stabilnost CBBiH u obliku tri alternativna nepovoljna scenarija, uvažavajući najbolje prakse drugih centralnih banaka.

Prvi stresni scenarij pretpostavlja šok na strani sektora stanovništva i bazira se na historijskom događaju odnosno globalnoj finansijskoj krizi u periodu 2008–2009, koja je rezultirala kratkoročnim gubitkom povjerenja u bh. bankarski sektor i posljedično povlačenjem značajnog dijela depozita stanovništva. Drugi stresni scenarij predstavlja hipotetsku sistemsku krizu likvidnosti u zemlji, u kojoj bi veći intenzitet stresa izvora finansiranja za banke dolazio iz korporativnog sektora. Treći, kombinovani stresni scenarij je ekstremni scenarij koji pretpostavlja kombinaciju šokova iz prethodna dva scenarija, s elementima idiosinkratičnih šokova (velika povlačenja depozita, veća od očekivanih povlačenja odobrenih kreditnih linija) i stresa na finansijskom tržištu (veliki pad vrijednosti svih vrijednosnih papira koji se drže kao likvidna sredstva). Pretpostavljeni šokovi u ovom scenariju su oko dva do tri puta jači od zahtjeva prema LCR regulativi, s ciljem da se identifikuju i najmanje slabosti likvidnosnih pozicija banaka. Posmatrajući najznačajnije izvore likvidne imovine raspoložive za pokriće neto likvidnosnih odliva bankarskog sektora od početka provođenja testiranja likvidnosti na stres na bazi podataka za kraj posljednjeg kvartala 2021. godine, uočljivo je da gotovina kroz sve kvartale ostvaruje približno jednako učešće od oko 20%, dok se učešće sredstava na računu rezerve Centralne banke od kraja posljednjeg kvartala 2022. godine blago

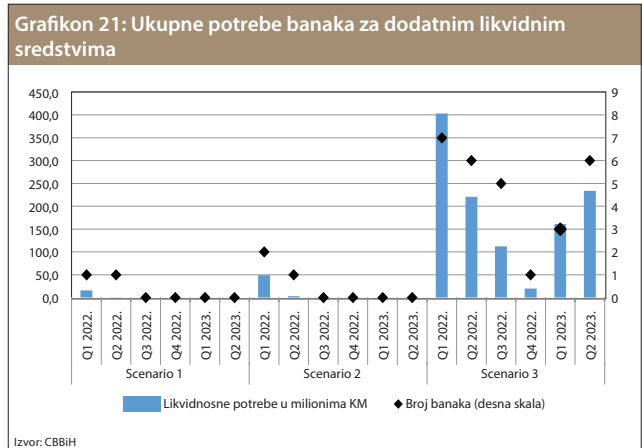
smanjuje, te na kraju drugog kvartala tekuće godine iznosi i dalje visokih 37,3%. Sa druge strane u istom vremenskom intervalu primjetan je proporcionalno blagi rast udjela sredstava investiranih u imovinu centralne vlade i lokalne samouprave (Grafikon 19).

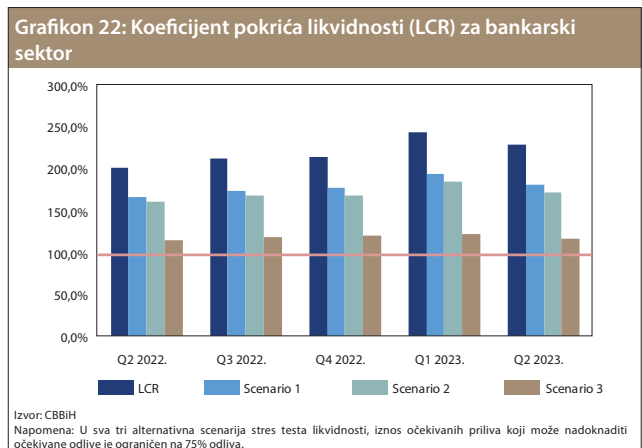
U sva tri pretpostavljena scenarija testa na stres dominira promjena neto likvidnosnih odliva i likvidne imovine kao rezultat povećanja likvidnosnih odliva i umanjnja vrijednosti likvidne imovine, dok su ukupni prilivi zadržani na istom nivou u sva tri scenarija. Ukupna vrijednost odliva likvidnih sredstava u različitim scenarijima, kao i promjena u strukturi u smislu kontribucije različitih kategorija odliva na njihovu ukupnu vrijednost razlikuje se po scenarijima (Grafikon 20).

Kratkoročni šok likvidnosti iz prvog kvartala 2022. godine pokazao je da i u visoko likvidnim sistemima vanredan događaj u kratkom roku može rezultirati pogoršanjem likvidnosne pozicije cjelokupnog sektora. Ipak, posmatrajući ukupne potrebe za dodatnim likvidnim sredstvima prema provedenim testiranjima na stres vidljivo je da se nakon likvidnosnog šoka iz prvog kvartala, već u narednom kvartalu povećala otpornost banaka na šokove pretpostavljene u scenarijima testa na stres (Grafikon 21).

Iako su se pojedine banke pokazale osjetljivim na pretpostavljene likvidnosne šokove, posebno u najjačem stresnom scenariju, agregirani rezultati testiranja na stres pokazuju da je LCR za bankarski sektor u svakom od provedenih kvartalnih testova na stres, čak i u najjačem stresnom scenariju ostao znatno iznad regulatornog minimuma (Grafikon 22). Ovakav rezultat rezistentnosti cjelokupnog sektora na pretpostavljene šokove i u najstrožem scenariju nije iznenađujući, s obzirom na snažnu likvidnosnu poziciju i visoke ocjene indikatora likvidnosti u bh. bankarskom sektoru.

3. REGULATORNI OKVIR

Među najznačajnijim aktivnostima u regulisanju poslovanja bankarskog sektora u BiH u toku 2023. godine izdvajaju se aktivnosti agencija za bankarstvo na uspostavljanju regulatornih propisa iz oblasti upravljanja okolišnim, socijalnim i rizicima klimatskih promjena, koje predstavljaju značajan korak u usklađivanju sa supervizorskim trendovima iz EU u pogledu upravljanja rizicima koji su identificirani kao brzo rastući rizici na globalnom nivou. Značajno je istaći i donošenje odluka o privremenim mjerama za ograničavanje izloženosti banke i dopune prethodno donesenih odluka o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa. Uz navedeno, CBBiH je usvojila Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o utvrđivanju i održavanju obaveznih rezervi i utvrđivanju naknade na iznos rezervi.

U februaru 2023. godine obje agencije za bankarstvo su objavile Strateški okvir / prioriteti o upravljanju i nadzoru rizika povezanih sa klimatskim promjenama i životnom sredinom / okolišnim rizicima u bankarskom sektoru za period od 2023. do 2025. godine. Prateći trendove i dešavanja u segmentu razvoja supervizorskog i regulatornog okvira EU, agencije za bankarstvo ovim dokumentom utvrđuju principe na kojima počiva mapa puta i konkretne mjere koje će se provesti u četiri oblasti: regulatorne mjere, procjena rizika, nadzor i međunarodna saradnja, u periodu od 2023. do 2025. godine. Mjerama predviđenim strateškim dokumentom trebalo bi se značajno poboljšati razumijevanje i upravljanje klimatskim rizicima od strane banaka. Uz spomenuti dokument agencije za bankarstvo su objavile i Smjernice za upravljanje rizicima povezanim sa klimatskim promjenama⁴ kojima usmjeravaju bankarski sektor u pogledu utvrđivanja, mjerenja, upravljanja i kontrole klimatskih i okolišnih rizika i objave podataka i informacija povezanih s tim rizicima, kao i integracije segmenta okolišne održivosti u poslovne aktivnosti banke. Također vezano uz ovu aktuelnu temu, u septembru 2023. godine je potpisan sporazum o saradnji između Međunarodne finansijske korporacije (IFC) i Udruženja banaka BiH (UBBiH) sa ciljem da se omogući bankarskom sektoru integrirani ESG pristup koji se bavi lokalnim temama, uključujući djelotvorno upravljanje okolišnim, socijalnim i rizicima od klimatskih promjena, te objavljivanje informacija i izvještavanje o održivosti, prenošenjem najboljih praksi zasnovanih na međunarodno priznatoj metodologiji IFC-a.

Kao odgovor na pojačane tržišne rizike na međunarodnim finansijskim tržištima usljed izrazitog rasta referentnih kamatnih stopa, inflacije i drugih poremećaja koji mogu imati negativne efekte na tržište u BiH, agencije za bankarstvo su sa ciljem ublažavanja uticaja inostranih tržišnih rizika u aprilu 2023. godine donijele Odluku o privremenim mjerama za ograničavanje izloženosti banke i Odluku o dopuni Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa. Odlukom o privremenim mjerama za ograničavanje izloženosti banke, ukupan iznos izloženosti banke prema centralnim vladama ili centralnim bankama izvan BiH ili izloženosti prema istim kao izdavaocima kolateralna ili pružaocima nematerijalne kreditne zaštite sa dodijeljenim nultim ponderom rizika se ograničava do iznosa 100% priznatog kapitala banke. Odluka je privremenog karaktera i primjenjuje se od 30.09.2023. godine do 31.12.2024. godine ili do opoziva od strane agencija. Također, dopunama Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa agencije za bankarstvo su, dodatno uz novoodobrene kreditne izloženosti, proširile obuhvat i na postojeće kreditne izloženosti prethodno raspoređene u nivo kreditnog rizika 1 kod kojih je u procesu praćenja rizičnosti kreditne izloženosti identifikovan značajan rast kamatne stope, tako da za njih banka ne može utvrditi očekivane kreditne gubitke u iznosu manjem od 2% izloženosti. Odlukom o izmjeni Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa agencije za bankarstvo su produžile rok primjene ovih mjera do 30.06.2024. godine ili do opoziva od strane agencija.

Centralna banka BiH donijela je nove propise kojima su implementirane preporuke MMF-a za unapređenje okvira obavezne rezerve, jedinog raspoloživog instrumenta monetarne politike u aranžmanu valutnog odbora. Odluke o dopunama Odluke o utvrđivanju i održavanju obaveznih rezervi i utvrđivanju naknade na iznos rezervi donesene su u skladu sa najboljim praksama centralnih banaka iz regiona i EU sa ciljem maksimiziranja fleksibilnosti i djelotvornosti ovog instrumenta. Uz diferenciranje osnovice za obračun obavezne rezerve u KM i EUR valuti, te održavanje obavezne rezerve u EUR valuti za deviznu osnovicu, jedan od noviteta okvira obavezne rezerve u odnosu na prethodni jeste i obračun zasnovan na preostalom periodu do dospijea umjesto na ugovornom dospijecu sredstava u pasivi banaka koja čine osnov za obračun obavezne rezerve. Ova Odluka će se primjenjivati od 1. januara 2024. godine uz opciju devetomjesečnog prelaznog perioda za odredbe Odluke koje se tiču održavanja obavezne rezerve u EUR.

⁴ "Smjernice za upravljanje rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima" Agencije za bankarstvo Federacije BiH iz jula 2023. i "Smjernice za upravljanje klimatskim rizicima i rizicima povezanim sa životnom sredinom" Agencije za bankarstvo RS iz oktobra 2023. godine.

